

ЦАР КОНСТАНТИН [01.05]

Константин Велики био је личност заслужна за један од најкрупнијих преокрета у историји човечанства. Он је у Милану, 313. године потписао едикт којим се допушта слобода исповедања вере у Римском царству. Овим документом окончао се период прогонства хришћана и отпочела нова, хиљадугодишња ера сарадње државе са Црквом.

Обраћење римског цара у хришћанску веру било је и остало предмет спорења многих научника, историчара и философа. Неки указују на црте Константиновог карактера и поступке који се не могу много разликовати од онога шта су чинили други цареви, нарочито у првом периоду његове власти. Константин је званично постао хришћанин тек на самом крају свог живота. Велики број теоретичара верује да је његов споразум са Црквом настао услед политике компромиса, као смишљен и не до краја искрен чин.

У првим вековима Христове ере римски цареви узимали су титулу Августа и приписивали себи божанско достојанство. Народи источних провинција нису имали проблема да указују култно поштовање цару. То је, међутим, био разлог сталних сукоба, прогона и тешких страдања хришћана, који нису пристајали на исказивање такве врсте почести. Константин Велики био је први цар који је одбацио политичку улогу бога на земљи, тиме што се и сам приклонио Христу. Тако се он, у славу живог и истинитог Бога, одрекао највеће могуће славе на земљи: прилике да му читав свет указује божанско поштовање. То је првенствени мотив услед којег Црква овог знаменитог владара прославља као свог светитеља.

Константин је предузео улогу спољног заштитника Цркве, омогућујући њеним старешинама да сами, без икаквог притиска, решавају питања духовне власти. Заједно са својом мајком Јеленом, он је обновио света места у Палестини и подигао велики храм Христовог Васкрсења у Јерусалиму. Осим тога, он је престоницу Римског царства преместио на Исток, у ново-подигнути град – по њему назван Константинопољ – који ће за наредних хиљаду година постати средиште културе и цивилизације читавог света.

Обраћеник ♦

Свети Лонгин, римски капетан и један од првих обраћеника у хришћанство, дејала са фреске Распеће у манастиру Спигуеница, 1208-9. година.

Капетан Лонгин био је један од извршилаца Христовог распећа, који се, посматрајући приказ његове смрти на крсту, обратио истини. Исти приказ угледао је и цар Константин у чудесном виђењу Крста на небесима, уочи пресудне битке са Максенцијем код Милвијског моста. Његово обраћење имало је далеко већи утицај на даљи ток историје римске државе и хришћанске Цркве.

♦ Изидин храм претворен у цркву

Трагови ранохришћанске цркве смештене у унутрашњости великој Изидиној храму на острву Филе на Нилу, у Египћу.

Сузбијање паганских веровања, у којима су хришћани видели симбол стварних демонских сила у свету, спроводило се с пажњом усмереном на очување људских душа. Исти људи, некадашњи пагани, крштавали су се у нови живот, њихова философска мисао задобијала је хришћанско значење, а њихови храмови претварани су у цркве. Пример за то је и култ староегипатске богиње Изиде, чији је мит о сталном васкрсавању нашао своје осмишљење у васкрсењу Христовом. Већ крајем IV века, у време цара Теодосија, хришћанство ће постати званична религија Римског царства. Средином V века, у време Јустинијана, биће затворен и последњи пагански храм.

♦ Свети цар

Свети цар Констанијин и царица Јелена, фреска у манастиру Дечани, XIV век.

Спомен цара Константина у православној и католичкој Цркви прославља се заједно са поштовањем његове мајке, свете Јелене. Будући хришћанка, она је својим родитељским благословом извршила кључни утицај на обраћење цара. О мотивима празновања њихових светих ликова у Цркви најбоље говоре речи празничне химне – тропара, који се пева на дан Светих равноапостолних цара Константина и Јелене: „Крста твога лик на небесима видеши – и као Папље не од људи позвање примеши – међу царевима апостол твој, Господе – царски град у руке твоје положи“.

♦ Владар се обраћа народу

Цар Констанијин говори народу, детаљ рељефа са Констанијиновој славолука у Риму, IV век.

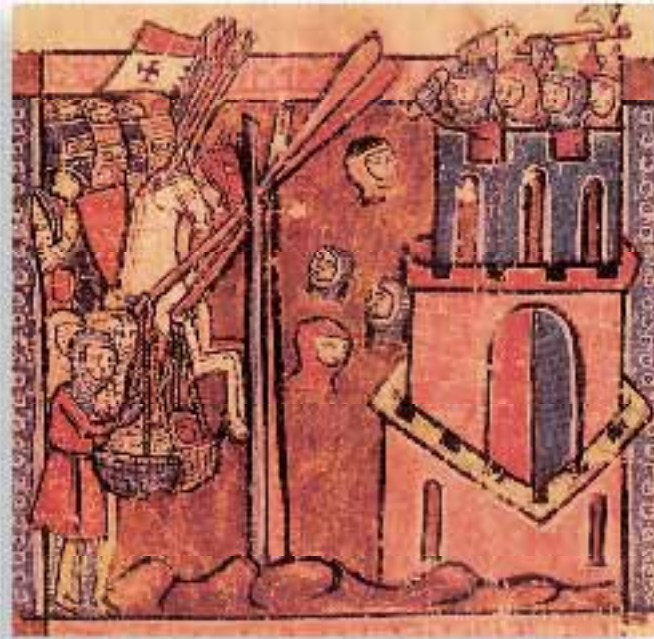
Нема сумње да је обраћење цара лично одиграло пресудну улогу у коначном утврђењу хришћанске вере у империји. Каснија историја бележи примере Франака, Руса и других народа, где су читава племена примала нову веру на основу одлука својих владара. Масовни прилив царских поданика у Цркву имао је и своју тамну страну. Више ништа није могло да гарантује искреност вере новообращених. Историја је кренула даље. Физиономија Цркве, па и само њено расположење, били су приметно измењени. Најрезвојнији међу вернима почели су да се повлаче у монашки живот усамљеника, уклањајући се од светске таштине која се појавила у Цркви. Настао је нов период у повести хришћанства, у којем Црква почиње да се занима световним стварима, да преуређује и утиче на токове историје човечанства. Мученичких страдања скоро да више није било. У спом ширењу и утврђивању Црква се задуго ослонила на подршку власти овога века.

♦ Крсташи

Крсташи катанулирају одсечене главе заробљеника на зидине ојседнутој града, илустрација из рукописа Повести о Уйремеру, XIII век.

Крсташке ратове чинила је серија војних кампања религиозног карактера које су водили западни хришћани 1095-1291. године, које су обично санкционисале папе у име „светског хришћанства“ и чији је циљ био ослобађање Јерусалима и Свете земље од муслиманске власти. Папа Александар II био је први папа који је дао благослов шпанским хришћанима за ратовање против муслимана 1063. године, обећавајући папску заштиту и опроштај грехова свима који су у том рату били убијени. Ратници који су наредних година ишли у походе на Исток добијали су у руке крст од папе или његових легата, стичући тако звање „војника Цркве“. Четврти Крсташки поход одступио је од свог првобитног циља и завршио се разорењем хришћанских градова, укључујући и византијску престоницу Константинопољ. Исламске али и православне хронике сачувале су сећање на парварску грубост и примитивизам тих ратника, који су заправо служили лажним политичким циљевима у име хришћанске вере.

♦ Исламски асасини

Убиство Низам ал Мулка, илустрација из персијској рукописа који се чува у музеју Тојкаји у Цариграду, рани XIV век.

Муслимани који су тинули у законитим исламским светим ратовима обично су се сматрали шахидима (мученицима). Овакво тумачење постало је спорно крајем XX века, када се ово звање почело приписивати и бомбашима самоубицама. Данас постоји извесна противречност у погледу значења джихада – светог рата у исламској вери. Сам пророк Мухамед никада није прогласио да самоубиство може бити исто што и джихад. Джихад је чин борбе за свету исламску ствар, било да се верници боре против агресора или у сврху њеног ширења у свету. Култ асасина, који потиче из XI века муслиманске историје, почео је да у чин мучеништва за ислам убраја и самоубилачке нападе. Лидери асасина користили су технику испирања мозга да би припремили људе за улогу предвиђену у борби, као и да би их учинили спремним да испуне сваку заповест својих духовних вођа, како год она била нералумна или погубна. Чак је постојало веровање о поновном рођењу командоса самоубица након седам векова.

♦ Бомбаша самоубице

Трај једној од скораших самоубилачких бомбашких напада Тамилских тигрова на Шри Ланки.

Ослободилачки Тигрови Тамил Елеама (ЛТТЕ), познати као Тамилски тигрови, представљају политичко-милитарну организацију која води сепаратистичку кампању против владе Шри Ланке од 1970. године, са циљем да се избори за независну државу у северним и источним крајевима ове земље, где Тамили чине већину. Тигрови имају специјалан одред бомбаша самоубица, звану Црни тигрови, који се користи за нарочито важне мисије. ЛТТЕ је у последње две деценије XX века извршила 168 бомбашких напада на цивилне и војне циљеве, што представља више од укупног броја таквих акција у читавом свету, укључујући и организације Хамас и Хезболах.

♦ Индијски Сики

Златни храм Сика, Хармандир, Индија.

Спремност на жртву била је код Сика веома изражена, међутим ипак су успели да се кроз бурну историју индијског потконтинента одрже као народ. Данас у свету има двадесет три милиона Сика. Више од половине тог броја живи у индијској држави Панџаб.

МУЧЕНИШТВА У СВЕТСКИМ РЕЛИГИЈАМА [01. 06]

Мучеништво које се у историји људског рода јавља у другим религијама и идеологијама показује се као суштински различита појава у односу на светитељско сведочење Христа. Општа одлика ове појаве је херојство људи. Оно је повезано са извесним унутрашњим немиром, гордошћу и пркосним ставом, који се увек јавља у ситуацији када се за нешто жртвује сопствени живот. Основна разлика може се сагледати кроз однос према својим противницима који мученик показује. Људима у свету очигледно је немогуће да сами из себе произведу смирење, кротост, трпљење и љубав према непријатељу, које хришћански мученици задобијају као дар Светога Духа приликом сведочења вере.

Појам мученика код муслимана укључује сваког ко погине у борби против „безбожника“, на страни исламског поретка. У питању је слободнија употреба речи, чије значење обухвата и оне који траже и изазивају сопствену смрт. У исламском свету, мученици светих ратова за одбрану и ширење праве вере, који су неретко били и политички мотивисани, задобијају високо религиозно звање *шахида*. Почетком другог миленијума, група шиитских муслимана звана *асасини* увела је нову праксу: слање ратника у походе који ће се готово сигурно окончати њиховом смрћу. У истом периоду историје, мучеништво у борби постало је специфична особина и дужност још једне светске религијске групације – индијских Сика. Њихова спремност на жртву била је толико изражена, да су их чак и непријатељи у ратовима на Истоку поштовали као неустрашиве.

„Свети“ ратови против неверника у средњем веку постали су и део историје западног хришћанства. Папа Урбан II понудио је својим витезовима опроштај грехова и осигурање бесмртног живота. Онај ко погине убијајући непријатеље Цркве стећи ће, по његовим речима, вечну славу као жива и угодна жртва Богу. Значење мучеништва у световним, националним и политичким идеологијама односило се на „пале борце“, оне који су у време рата губили своје животе за славу нације. Када су Јапанци у II светском рату на Пацифику представили водове самоубица – *камиказа*, мучеништво је постала организована стратегија сукоба новијег доба.

♦ Камиказе

Фотографија снимљена пред ислетовање *Иеи* јапанских *Иилои* самоубица са аеродрома јужно од Токија, 8. новембра 1944. године.

У бици на Филипинима Јапан је изгубио преко четири стотине летелица и пилота. Нестачица делова и горива за авионе стварала је потешкоће свакој даљој, чак и обичној

ваздушној операцији Јапана. Задатке који су предстојали јапанској авијацији било је просто немогуће извршити. Тада је командант Прве јапанске ваздушне флоте, вицеадмирал Такиџиро Оноши, одлучио да оформи самоубилачку јединицу, названу Камиказе - Специјални одред за напад.